

زار پیشچه اولین مدرسه و دانشگاه و پیمارستان مدرن در ایران یا افتخارات فرهنگی شهرستان رضائیه

درست یکصد و بیست و سه سال پیش یعنی سال ۱۸۳۱ میلادی مطابق با سال ۱۲۶۷ هجری دو نفر از روحانیون امریکائی بنام اسمث Smith ودوایت Dwight جهه مطالعه در اوضاع واحوال مسیحیان ایران از طرف جمعیت مبشرین آمریکائی مأموریت یافته‌اند که از اسلامبول با آذربایجان آمده و تیجه مطالعات خود را بمقامات ذینفع گزارش نمایند. این دو نفر بمحض رسیدن بر رضائیه خود را در مقابل طاعون عالمگیری که بروز کرده بود یافته‌اند ولی باهمه این موافع ازدهات عمده این شهرستان دیدن نموده و بعد از مختصر توافقی مجدداً جهه عرض گزارش با امریکا مراجعت نمودند و پس از دو سال مجدداً در سال ۱۸۳۴ میلادی بمعیت هستر حسن Mr. Haass و پر کینز Mr. perkins بر رضائیه وارد شدند. مستر پر کینز بمجرد ورود خود بتبریز عزیمت نموده و در آنجا با یوحنا yohannan و کاشا اورهام Kasha orham ملاقات نموده وزستان همان سال را باتفاق ایشان صرف مطالعه درباره مقدمات کار در رضائیه نمودند و در سال ۱۸۳۵ یکنفر امریکائی دیگر بنام مستر مریک Mr. Marrick از امریکا مأموریت کار در میان مسلمانان ایران را یافته و با آذربایجان اعزام گردید. بغیر از این عده دکتر گرانت Dr. Grant و خانم ش نیز مأموریت انجام امور طبی در میان مسیحیان نسطوری مذهب را یافت. در نوامبر همان سال کلیه افراد هیئت اعزامی که در تبریز جمع شده بودند باتفاق همسرها خود بر رضائیه وارد شده و گزارش عملیات بدی خود را بمقامات هر بوطه دادند.

دکتر جاستن پر کینز مؤسس اولین مدرسه مدرن در ایران
در شهرستان تاریخی رضائیه

مستر اسمث Smith در گزارش او لیه خود مینویسد «بهمترین روزهایی را که تاکنون دیده‌ام همانا هفته اول ورود من شهر رضائیه میباشد و سکونت و خدمت برای من درمیان یک چندین مردمی از هر ملت دیگری بهتر و خوشتر است» هنوز بیش از دو ماه از بد و ورود مسیون امریکائی نمیگذشت که پرکینز اطاقی را در هنزل شخصی خود جهه تعلیم فرزندان این آب و خاک مفروش نموده و شروع بکار مقدس تعلیم نمود. در روزهای او لیه افتتاح این مدرسه محقر عده زیادی از طبقات مختلفه مردم جهه بازدید و تماشا بدین خانه مراجعت میکردند ولی چندی نگذشت که این مؤسسه فرهنگی بیکی ازدهات آباد و پرمنظره کو هستانی بنام «سیر» که یکی از قراء جنوی شهر میباشد انتقال یافته و با وضع بهتر و کاملتری بکار خود آدامه داد؛ این قریه تقریباً یک فرسخ از شهر هسافت دارد.

پرکینز برای اینکه مدرسه تأسیسی خود را که اولین مدرسه مدرن در این شهرستان و حتی در ایران بشمار میرفت از تعرض عیسویان کانویلیکی مذهب محفوظ دارد در صدد برآمد که توسط هلاک قاسم بزرگ امام محمدشاه قاجار از پادشاه ایران فرمانی مبنی بر اجازه افتتاح مدرسه بمنظور تعلیم و تربیت افراد این سامان دریافت نماید و پس از آینه که تهااضای وی برآورده شد ناعبرده با در دست داشتن اجازه نامه رسمی دولت علیه ایران در ۱۸ زانویه سال ۱۸۳۹ میلادی مطابق با ۱۲۵۵ هجری مدرسه تأسیسی خونرا بطور رسمی در قریه سیر افتتاح نمود. در اوایل افتتاح این مدرسه بالغ بر ۷۰ نفر از اهالی دهات اطراف و ۷ نفر از اهالی شهر هسته ایستادند در این مدرسه حاضر شوند در میان همین محصلین او لیه دو نفر کشیش و معاؤن کشیش نیز دیده میشدند.

عدم وسائل تحصیلی از قبیل کتاب و کاغذ و مداد در اوایل تأسیس مدرسه مشکلات زیادی را برای پرکینز فراهم نمود ولی با همه این پرکینز از کار مقدس تعلیم خود غفلت نکرده و باعلاقه فراوان دروس خود را در روی کار تهائی که با دست خط خود چیزهای روی آنها بزبان سریانی نوشته بود تدریس نمینمود و با آنایی که مختصر سواد داشتمند از کتب موجود خود تدریس نمینمود.

چندی نگفشت که خود پر کینز کتبی چند جهه قرائت شاگردان خود تألیف نموده و در دسترس آنان گذاشت. ضمناً مقداری کاغذ و مداد والواح سنگی نیز تهیه گردید.

برنامه کار روزانه این مدرسه ابتدائی بدین شرح بوده.

قراءت دو ساعت، حساب دو ساعت و از روی چرتکه تدریس میشد، دیگته در ضمن قراءت تدریس میشد کتاب مقدس دو ساعت. ضمناً برای طلاب با سواد عوض حساب زبان انگلیسی تدریس میشد است پر کینز برای اینکه محصلین خود را از زحمت ایاب و ذهاب راحت نماید محلی راجه‌تنه سکونت طلاب قرار دیگر معین نموده و مدرسه خود را بصورت یک آموزشگاه شبانه‌روزی در آورد دانش آموزانی که از این مدرسه فارغ میشند جهه تعلیمات ابتدائی بدھات رضاییه اعزام گردیده و مشغول تدریس میشند در نتیجه در سال ۱۸۵۱ عده مدارس دردهات بالغ بر ۵۸ باب گردیده و محصلین آن به ۱۰۲۳ نفر افزایش یافت در سال ۱۸۶۳ مدرسه شبانه‌ای نیز در یکی از قراء برای استفاده سالماندان تأسیس گردید.

در سال ۱۸۳۸ آموزشگاه مذهبی فیسک Fisk برای دختران در شهر رضاییه افتتاح گردید.

امور طبی از بد و وروده سیون امریکائی در رضاییه توسط دکتر کرانت Dr. Grant شروع گردید. مدرسه‌ای نیز در اولين سال ورود دکتر گرانت توسط نامبرده برای طلاب مسلمان شهر افتتاح گردید همچنین مدرسه دیگری نیز در سال ۱۸۴۰ برای مسلمانان تأسیس یافت

تا سال ۱۸۶۸ بالغ بر ۹۹ نفر از آموزشگاه مذهبی پر کینز فارغ التحصیل شده‌اند ولی بعدها بعلت بعد مسافت و کمی جا در سال ۱۸۷۳ این آموزشگاه شهر انتقال یافت.

مستر اسپیر Mr. Speer که در سال ۱۸۹۸ مسافرتی جهه بازدیده مؤسسات فرهنگی بخصوص مدارس ابتدائی بر رضاییه نموده و آمار کاملی از مدارس دهات و شهر تهیه

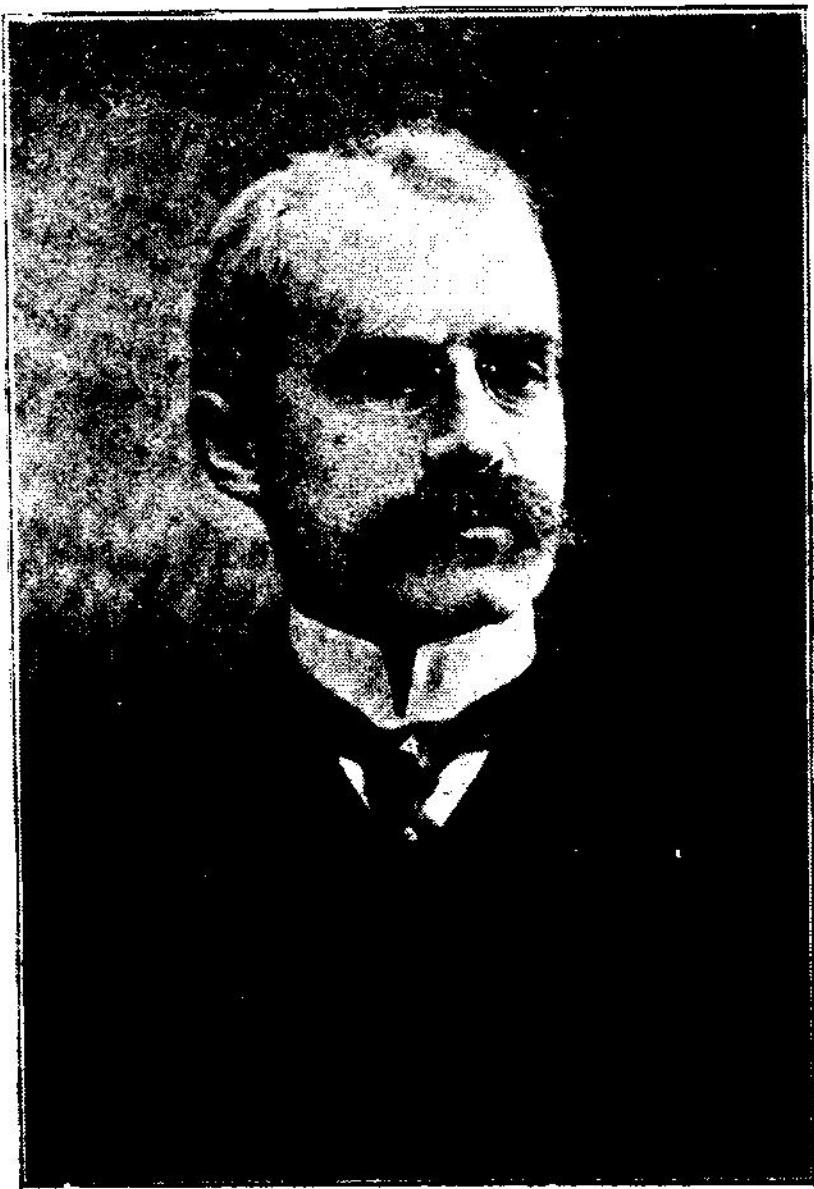
نموده که بعلت جایب بودن ذیلا از نظر خوانندگان میگذرد

تاریخ	حدمتوسط تعداد مدارس	حدمتوسط تعداد محققین	از سال ۱۸۳۷ تا ۱۸۴۷ میلادی
	۵۳۰ نفر شاگرد	۲۴ باب	(۱۲۶۳-۱۲۵۳) هجری
	۴۹۸ نفر شاگرد	۵۰ باب	۱۸۵۸-۱۸۴۷
	۱۰۹۶ نفر شاگرد	۵۱ باب	۱۸۶۷-۱۸۵۷
	۲۰۲۴ نفر شاگرد	۵۸ باب	۱۸۷۷-۱۸۶۷
	۱۸۳۳ نفر شاهرد	۸۱ باب	۱۸۸۷-۱۸۷۷
	۲۴۱۰ نفر شاگرد	۱۱۷ باب	۱۸۹۵-۱۸۸۷

در سال ۱۸۸۰ میلادی مطابق سنه ۱۲۹۷ هجری قمری قحطی و غلای بزرگی در آذربایجان اتفاق افتاد و در نتیجه شهر رضائیه مورد تاخت و تاز اکراد شیخ عبید الله نوچهای قرار گرفت . در همین اوقات یکی از فرزندان برومند هسیون امریکائی در رضائیه بنام ژوزف کاکران Goseph Cochran که پس از اتمام تحصیلات مقدماتی خود با امریکا عزیمت نموده و در دانشکده طب نیو یورک تحصیلات عالیه خود را پیايان رسانده و چند سال نیز در بیمارستانهای آنجا مشغول تمرین و کارآموزی شده بود در سال ۱۲۹۵ هجری مطابق ۱۸۷۸ میلادی بموطن خود یعنی رضائیه مراجعت نموده و بالا صاله شروع بتعلیم دانشجویان پزشکی نمود

در سال هز بور هسیون امریکائی باغی را بمساحت ۱۵ هکتار که پراز درختان چinar و جویبار های زیبا بود خریداری کرده و شروع با ساختمان مریضخانه بزرگی که ظرفیت یکصد تختخواب را داشت نمود این بیمارستان که مخصوص مردان بود دارای دو سالن عمومی برای امراض غیر واگیر و پنج اطاق کوچک برای امراض واگیر بود . ساختمان این بیمارستان در سال ۱۸۷۹ پیايان رسیده و شروع بسکار نمود . در این ساختمان غیر از اطاقهای هز بور اطاقهای دیگری نیز جهه عملیات جراحی و داروخانه وغیره موجود بود .

این مریضخانه که دیتوان آنرا اولین مریضخانه مدرن و مجهز ایران نامید بنام «وست مینستر West Minister» معروف گردید

دکتر ژوزف کاکران هیوسس دانشگده پزشگی و بیمارستان وست مینستر در رضائیه

بیمارستان دیگری نیز بنام بیمارستان زنان در سال ۱۸۹۰ میلادی مطابق سنه ۱۳۰۸ هجری که دارای چهار اطاق برای مریضها و چند اطاق دیگر جهه اعمال جراحی و سکونت دکترس های آمریکائی بوده تأسیس یافت
بیمارستان کوچک دیگری نیز جهه امراض هسیریه در سالهای بعد ساخته شد

گردید و عمارت کوچک دیگری جبهه دارو خانه تأسیس شد. در تمام این بیمارستانها از ۱۰۰ تا ۱۵۰ مريض همتوانستند بستری شوند. کلیه وسائل جراحی و داروهای مورد لزوم در اختیار دکترهای این بیمارستان قرار داشت.

دکتر کاکران در مدت ۲۷ سال خدمت طبیه خود قریب ده هزار نفر از افراد آذربایجان را معاینه و معالجه نمود که یک هزار و یکصد نفر از آنان عملیات جراحی داشته‌اند. غیر از دونفر همگی بخوبی تحت معالجه قرار گرفته و شفا یافته‌اند تقریباً ۷۰ نوع هرچهار مختلف در این بیمارستان تحت نظر دکترهای مهرج و آزموده مداوا و معالجه هیگر دیده است.

دکتر کاکران در حال معاینه بیماران در یکی از اطاقهای بیمارستان وست مینستر

یکی از عملیات جراحی برجسته دکتر کاکران که ویرا در تمام ایران مشهور نمود مدارای جناب آقای سعدالسلطنه بود که بمرض مهلك سرطان مبتلا بود. در

نهایت همکار و بر وفق هرام مرض مداوا شده و باعث طول عمر نامبرده شد
عده کل مرضهای که دکتر کاکران در رضایه معالجه نموده بالغ بر ۹۲۶۸ نفر هیبایشند و نیز تعداد ۴۰۰۰ نفر نیز توسط آسیستانها و دانشجویان پزشگی آن‌ها
معالجه گردیده‌اند

تأسیس دانشگاه پزشکی

یکی دیگر از ساختمانهای معظم که در باغ مذکور ساخته شده بود عمارت کالج یا دانشگاه پزشکی مسیون آمریکائی هیبایشند که در سال ۱۸۸۲ ساختمان آن تحت سرپرستی دکتر کاکران خاتمه پذیرفت
دکتر کاکران با اینکه کوچکترین فراغتی نداشت باهمه این بفکر تأسیس یک دانشگاه مدرن افتاده و بتدریس تعلیم دانشجویانی چند که بتحصیل علم طب علاقمند بودند همت گماشت،

این دانشجویان که از سال ۱۸۷۸ تحت تعلیمات طبیه دکتر کاکران قرار گرفته بودند در سال ۱۸۸۳ فارغ‌التحصیل شده و مشغول طبابت گردیدند مدت تحصیلات هر دوره دانشگاه پنج‌سال طول میکشیده است

اکثر دروس طبیه توسط خود دکتر کاکران تدریس میشده و دروس غیرعلمی توسط استادان دیگر که یکی از آنها نیز خانم خود دکتر بود تدریس میگردید دکتر کاکران چون بزبانهای فارسی و ترکی و آشوری تسلط کامل داشت دروس خود را بزبانهای مزبور تدریس نمینمود ولی بعد ها که دانشجویان زبان انگلیسی را فرا گرفتند برنامه دروس خود را بزبان انگلیسی تدریس نمود در ضمن کلیه عملیات طبی را ضمن عمل در مریضخانه بدانشجویان تعلیم میداد

در ظرف سال محققین از هشت تا ده ماه بکار تحصیل مشغول شده و هابقی اوقات سال را صرف تجربه و عمل در بیمه ایرستان نمودند. کلیه دانشجویان در دانشگاه شبانه‌روزی بوده و ماهیانه‌ای نیز بدانشگاه پرداخت میکرده‌اند

عده کل دانشجویان یکی که از این دانشگاه فارغ‌التحصیل شده‌اند بالغ بر ۲۷ نفر هر دویکنفر زن هیبایشند. از این عده پس از مرگ دکتر کاکران سه نفر در شهرستان

خوی و یکنفر درشاپور آذربایجان و یکنفر در اردبیل ، سه نفر در ههاد و یکنفر در کردستان - شش نفر در رضائیه و یکنفر در گور یکی از قصبات ترکیه بطبابت مشغول گردیدند

غیر از این عده دانشجویانی چند باصلاحی دکتر کاران برای ادامه تحصیلات بخارجه عزیمت نموده و پس از تکمیل معلومات خود مجدداً با ایران مراجعت نموده و مشغول طبابت گردیدند

تحصیل و عملیات طبی این دانشجویان بقدرتی جلب توجه اولیای امور را نمود که مظفر الدین شاه و ولیعهد در سال ۱۸۹۸ میلادی مطابق (۱۲۷۷) هجری علاوه بر اینکه القابی بدکترها و استادان دانشگاه اعطا نمود خود شخصاً گواهی نامه‌های فارغ‌التحصیلان را که توسط دکتر کاران اهداء شده بود گواهی و امضاء نمود آنان را بمداومت در اینکار ترغیب و تشویق نمود و مبلغ ۳۰ تومان بدانشجویان دانشگاه انعام داد . ناهبرده یک چنین وعده‌ای نیز بدانشجویان آموزشگاه مذهبی فیلسیک داد و در موقع مراجعت از رضائیه ده سکه طلاعی نیز بدانشجویان پزشگی اعطای نمود

کارکنان و کارمندان طبی عمدۀ این دانشگاه عبارت بودند از دکتر کاران دکتر امامیلر Dr. Emma T. Miller و یک دکتر زن و خانم دکتر کاران وعده‌زیادی از دانشجویان و فارغ‌التحصیلان خود دانشگاه .

میرزا یوسف خان لسان الحنور استاد زبان فارسی در دانشگاه پزشگی رضائیه

کلیه فارغ‌التحصیلانی که تاسال ۱۹۰۴ میلادی از این دانشگاه فارغ‌التحصیل شده‌اند بشرح زیر همیباشد

اولین دسته فارغ‌التحصیلان این دانشگاه که در سال ۱۸۸۳ مطابق (۱۳۰۲ قمری) موفق باخذ دیپلم دکتری گردیدند عبارتند از:

دکتر اوشاناخان (آسیستان دکتر کاکران) - دکتر اسرائیل - دکتر شموئیل دکتر یوحنا (آسیستان بیمارستان) و دکتر الیشا.

دوره دوم که در سال ۱۸۹۰ (۱۳۰۵ قمری) فارغ‌التحصیل شده‌اند عبارتند از: دکتر داود (در اوایل آسیستان بیمارستان و بعدها جهاد امام‌التحصیلات و تکمیل معلومات طبی بلندن عزیمت نمود) و دکتر دانیل شمعون

فارغ‌التحصیلان دوره سوم نیز که در سال ۱۸۹۴ (۱۳۱۱ قمری) باخذ دیپلم دکتری نائل آمدند عبارت بودند از:

دکتر افسلیمه‌خان - دکتر باقر خان خوئی - دکتر شلیمون - دکتر الکساندروس دکتر آغازی (نامبرده اکنون در کرمانشاه مشغول طبابت همیباشد) و دکتر یونتن که یکسال دیرتر از رفقای همکلاس خود فارغ‌التحصیل گردید و دکتر داود قره‌حسنلو، فارغ‌التحصیلان دوره چهارم که در سال ۱۹۰۰ (۱۳۱۷ قمری) تحصیلات طبی خود را بیانیان رساندند عبارتند از دکتر پیره (آسیستان دکتر کاکران - نامبرده اکنون در حال حیات بوده و یکی از دکترهای آزموده شهرستان رضائیه محسوب می‌گردد) و دکتر انویه (سال گذشته در شهر تبریز وفات یافت) - دکتر لوتر - دکتر ابراهیم - دکتر هاشم خان خوئی - دکتر میرزا علی خوئی و دکتر الخاص که در سال ۱۹۰۳ (۱۳۲۰ قمری) فارغ‌التحصیل شدند.

دکتر ژوزف پیره یکی از فارغ‌التحصیلان
دانشگاه پزشکی رضائیه در سال ۱۹۰۰ میلادی

پنجمین دوره فارغ التحصیلان دانشکده پزشکی رضاییه که آخرین دوره فارغ التحصیلی میباشد عبارتند از: دکتر اسکندر خان - دکتر شموئیل - دکتر بهبه (نامبرده اکنون در شهر موصل بشغل طبابت اشتغال دارند) دکتر میرصادق خوئی - دکتر باباخان خوئی و خانم هیلر که در سال ۱۹۰۴ (۱۳۲۱) قمری فارغ التحصیل گردیدند.

از این عده دو نفر زیر دست دکتر رایت Dr. Wright و دو نفر با دکتر ون نوردن Dr. Van Norden و هفت نفر با دکتر هلمز Dr. Helmez و بقیه از تربیت یافته‌گان خود دکتر کاکران و دکتر هیلر میباشد.

در مدت ۱۸ سال اولیه از مؤسسات فرهنگی رضاییه ۱۱۱ نفر فارغ التحصیل شده‌اند که ۴۴ نفر آنها بعدها رشته مذهبی خود را با تمام رسانده و دوازده نفر دیگر هم رشته طبیه خود را با تمام رسانیده و مابقی بکار علمی پرداختند.

دروس تحصیلی در مدت پنج سال تحصیل در دانشکده عبارت بودند از: فیزیولوژی - شیمی - آناتومی (تشریح) امراض داخلی - جراحی - هامائی - شکسته‌بندی و تشخیص امراض.

غیر از دانشگاه پزشکی مذبور برنامه مفصلی نیز برای دانشگاه داروسازی در نظر گرفته شده بود که دانشجویان پس از اینکه دانشگاه طب را تمام کردند میباشستی دو سال دیگر برنامه دانشگاه داروسازی را نیز پیاپیان بر سانند.

کلیه عملیات جراحی غیر از تشریح مرده توسط خود دکتر و دانشجویان انجام میگرفته است (در دوره سلطنت ناصر الدین شاه دو بار اجازه تشریح مرده خواسته شد ولی متأسفانه بعلت تعییر به مبانیت با دین اسلام از طرف مقامات هربوطه موافقت نگردید).

دکتر کاکران تاب این‌مه مشقات و زحمات طاقت فرسا را نیاورده بالاخره سلامتی خود را از دست داده و پس از ۲۷ سال خدمت بجامعة در سن ۵۰ سالگی بمرض تیفوئید در رضاییه وفات یافته و در قبرستان آمریکائیان در دهکده سیر مدفون گردید.

پس از فوت مرحوم دکتر کاکران امور هربوط بمریضخانه و دانشکده بهمراه دکتر هیلر و سپس بهمراه دکتر پاکارد محول گردید .
بعد از وفات کاکران دانشکده رونق و فعالیت اولیه خود را از دست داده و در نتیجه عدم وجود استاد دانشجویان آن ترک تحصیل نمودند.
در سال ۱۹۰۴ دبیرستان علمیه دیگری در رضاییه بنام «معرفت» تحقیریاست دکتر شد Dr.Shedd تأسیس یافت این مدرسه بشکل یک مدرسه شبانه روزی دایر بوده است .

ناگفته نماند که مسیون فرهنگی و طبی و مذهبی آمریکائی در سالهای اولیه تأسیس دانشکده پزشکی مشکلات بزرگی که عبارت از رقابت‌های فرهنگی و سیاسی و مذهبی بود در رضاییه برخوردند بطوریکه کلیه دول معظم آنروزی هاتند آلمان - فرانسه - انگلیس - روسیه هریک مدارسی در رضاییه تأسیس نموده و بر تبلیغات فرهنگی و مذهبی خود میافزودند ولی نتیجه اینهمه رقابت‌ها بالاخره بنفع اهالی ایران تمام شده و عده زیادی از افراد آن ساها نتیجه تعلیم و تربیت یافتد.

مسیون آمریکائی که مدت یکقرن از سال ۱۸۳۴ تا ۱۹۳۴ در رضاییه مشغول فعالیت‌های فرهنگی و منعی بود بالاخره بنا بر دستور دولت شاهنشاهی ایران در سال ۱۹۳۴ تشکیلات خود را از رضاییه بتبریز منتقل نمود و مشغول کار شد.

منابع

- ۱- کتاب رتبة الانسان في حیات الدکتر کاکران. چاپ ارومیه سال ۱۳۲۵ قمری ۱۹۰۷ میلادی ۲- روزنامه «پرتو خورشید» بزبان آشوری سال ۱۸۹۳ میلادی
- 3- A Biography of Goseph plumb Cochran , M.D. of persia .By . Robert E.E. SPeer
- 4 - The life of William Ambrose Shedd , Missionary to Persia , By , Mary Luis Shedd .
- 5 - A Century of Mission Work in Iran (Persia) (1834-1934)
- 6 - Twenty years in Persia , By John . wishard M.D .